

foto: Brandweer Apeldoorn | Brand bij Nunspeet

Oppassen voor kroonbrand Het bosbrandseizoen is weer aangebroken

De brandweer maakt zich zorgen. Door het moderne bosbeheer is naar hun zeggen het risico op bosbranden gestegen en de bereikbaarheid voor de brandweer verslechterd. April en mei zijn statistisch gezien de maanden met het grootste risico. Zo brandde vorig jaar mei op Kroondomein Het Loo 120 hectare bos en natuur af. De brandweer van Noord-Oost-Gelderland wil het risico beperken. Ze vraagt natuurbeheerders op de Veluwe om langs openbare wegen en paden een zone van 25 meter te schonen. Is dit reëel? Een weergave van de discussie tussen brandweer en beheerders.

— Bea Claessens

Niet bang voor een enkel brandje

Constantijn Kok - sinds vier jaar coördinator natuurbrandbestrijding van de Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland (VNOG) - verzond vorig jaar namens de interregionale werkgroep natuurbrandbestrijding een brief aan alle beheerders op de Veluwe. Het verzoek: ruim alle top- en takhout op in een zone van 25 meter langs wegen en paden om het risico op branden te verkleinen.

“Met die brief wilden we aandacht vragen”, zegt Kok. “De afgelopen jaren zijn er forse branden geweest. We zijn niet bang voor een enkel brandje, maar we maken ons zorgen dat een brand onbeheersbaar wordt. Er ligt op de Veluwe heel veel tak- en top hout; eerst vanwege de sneeuwbreuk vorig jaar, en dit jaar vanwege de storm. We hebben gezien wat dat betekent bij de brand in Uddel vorig jaar. De vlammentongen werden wel twee meter hoog en kwamen daarmee tot in de kronen. Daardoor sloeg de brand snel over naar volgende percelen.

Om een brand beheersbaar te houden moet je snel kunnen omtreden en er dus snel naartoe kunnen. Dat is lastiger geworden omdat wegen en paden worden dichtgegooid en paden slecht worden onderhouden. Verder is er steeds meer publiek in het bos, waarmee het risico op brand toeneemt. En tot slot wordt het steeds lastiger om op korte afstand aan bluswater te komen. Het waterschap wil niet dat we het grondwater oppompen uit geboorde putten of uit sprengen. Waterbedrijf Vitens vindt dat we voor water uit de kraan de drinkwaterprijs moeten betalen. Dan blijft er aan bluswater alleen nog het Apeldoorns kanaal, de IJssel of de randmeren over.

Begrijp me goed, ik heb niets tegen het geïntegreerde bosbeheer. Ik zie juist veel voordelen. Wij vragen ook niet om het hele bos aan te harken. Wat we wel vragen is om zones langs wegen en paden te schonen. Volgens ons kun je dat eenvoudig meenemen in het dunningswerk. Verder zie ik goede mogelijkheden om het geïntegreerde bosbeheer te combineren met preventie, bijvoorbeeld door het aanleggen van zomen of open randen langs wegen en paden. Die zijn immers ook gunstig voor vlinders of reptielen. In het boek van Staatsbosbeheer ‘naar het bos van morgen’ zie ik inspirerende mogelijkheden. We hebben met de brief een signaal willen afgeven en ik merk dat beheerders de problematiek erkennen. Maar oplossingen zijn er nog niet. Wat wij vragen kost volgens hen te veel geld.”

Risico is juist kleiner

De brandweer klopte onder andere aan bij het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). Die liet Alterra onderzoeken of er door het veranderende bosbeheer grotere risico's ontstaan. Volgens **Sander Wijdeven, een van de Alterra-onderzoekers**, loopt het allemaal niet zo'n vaart. “Er zijn statistieken bijgehouden tot 1995. Die laten juist een afname van het aantal bosbranden zien. De hoeveelheid brandbaar tak- en top hout is niet toegenomen. Wel neemt de hoeveelheid dood hout sterk toe, maar het gaat dan vooral om het dikkere hout en dat brandt moeilijk. Aanengesloten jonge grove den geeft het grootste risico, maar dat is juist sterk in oppervlak afgenomen. Het bos wordt ouder en het aandeel loofbomen en -struiken neemt sterk toe. Over het geheel genomen is het risico op brand juist kleiner gewor-

Grote bosbranden

jaar	locatie	omvang bosbrand
1976	Arnhem	150 ha
1995	Kootwijk	100 ha
1996	Kalmthoutseheide	120 ha
2000	't Harde	80 ha
2004	Elburg	40 ha
2004	duinen Heemskerk	80 ha
2004	duinen Terschelling	100 ha
2006	Uddel	120 ha
2006	Park Hoge Veluwe	80 ha
2006	Groesbeek/Nijverdal	40 ha

Brand bij Uddel

foto Gerjan Rensink, Brandweer Beemte

den. Maar laten we duidelijk zijn, er blijft altijd een risico op bosbranden, zeker na lange droogte en recente storm.” Het generiek ruimen van tak- en tophout in een zone van 25 meter langs wegen en paden vindt hij niet realistisch. Wel om dit op specifieke plekken te doen, bijvoorbeeld bij drukbezochte gebieden en parkeerterreinen.

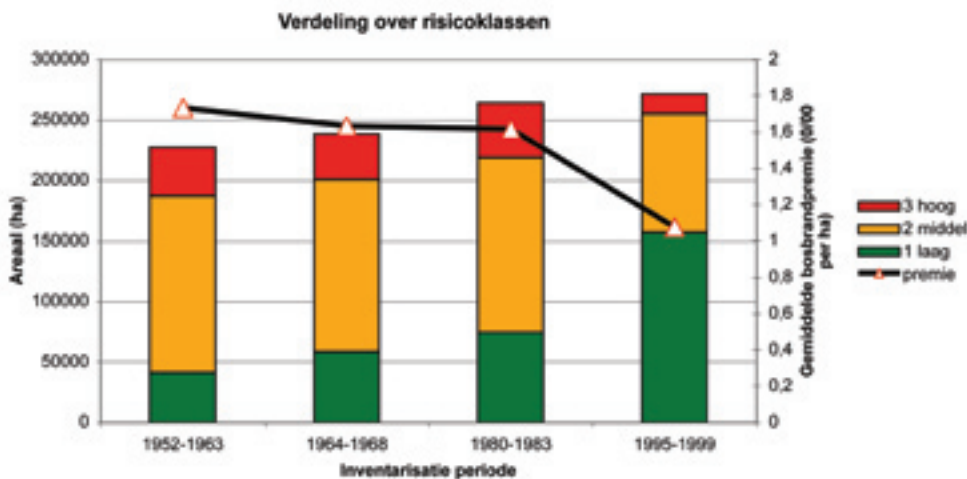
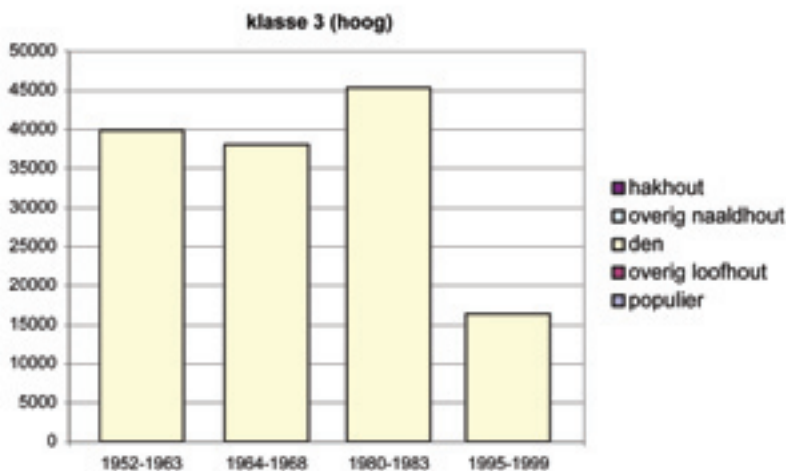
Lacherig

LNV bracht de brandweer in contact met het Bosschap. “Ik moet bekennen dat ik eerst ook nogal lacherig reageerde op die 25-meterzones”, zegt Ineke Brusse, beleidsmedewerker bij het Bosschap. “Maar nu, bijna een jaar later, kijk ik er toch anders tegen aan. Er is beslist een reëel risico op brand. Grote delen van de Veluwe bestaan nog steeds uit naaldhoutbossen en die zijn nu eenmaal brandgevoelig. Verder kun je niet ontkennen dat de hoeveelheid dood hout - en daarmee de hoeveelheid brandbaar materiaal - is toegenomen. Tegelijkertijd

neemt de toegankelijkheid voor de brandweer af en komen er steeds meer recreanten. Ik vind dat beheerders hiervan door-drongen moeten zijn. De kunst is om naar goede oplossingen te zoeken. Boseigenaren willen niet weer terug naar verordeningen, de tijd van opgelegde regels hebben we gehad.” Brusse doelt op de eerdere Bosbrandverordening van het Bosschap. Die verordening gaf regels over de afmetingen van wegen en paden en het onderhoud daarvan, zodat de brandweer te allen tijde brandhaarden goed zou kunnen bereiken. Het Bosschap trok die verordening in 2002 in. “Het Bosschap stelde dat het risico op bosbrand was afgenomen door de veranderde samenstelling van het bos. Maar we vonden ook dat de verordening een schijnzekerheid bood omdat er geen handhaving op de regels was. De verordening was bovendien te algemeen, bood geen aandacht voor specifieke situaties zoals concentraties van mensen en campings; de verordening was te weinig toegesneden op het Nederlandse bos.” Welke oplossingen ziet Brusse dan wel? “Ik denk dat die per situatie verschillend zijn; ik vind het belangrijk dat beheerder en lokale brandweer daar samen naar kijken: met elkaar de beheerdoelen voor het gebied bespreken, samen kijken naar brandrisico's en de toegankelijkheid. Maar er ligt ook een uitdaging voor de beheerder. Hij kan in het beheer combinaties zoeken waarmee je de veiligheid dient en tegelijkertijd beleving of biodiversiteit, bijvoorbeeld door het aanleggen van loofhoutsingels of kale stroken.”

Verzekeren?

Ook Adri van der Waart, inspecteur bij de Onderlinge Bossen Verzekering (OBV), deelt de zorgen van de brandweer. Is het risico op branden toegenomen? “Ja en nee. Ja vanwege de toegenomen verruiging en dood hout in het bos. Nee omdat het bos meer structuur krijgt en meer loofhout heeft, stabiel wordt. Als die trend zich doorzet dan is op termijn sprake van een verminderd risico. Maar zover zijn we nog lang niet, het risico op brand is nu nog steeds groot en zeker niet alleen op de Veluwe. Iedereen herinnert zich de grote brand op de Koningsheide bij Arnhem in 1976. Wat de meesten vergeten is dat in datzelfde jaar een even groot areaal bos - ruim 100

◀ (linker y-as) areaal per risicoklasse (staafdiagrammen) voor verschillende bosstatistieken van het Nederlandse bos op basis van de risico-index volgens de Onderlinge Bossenverzekering (OBCV, mrt 2007) Bron Wijdeven et al. 2006. (rechter y-as) ontwikkeling van de gemiddelde bosbrandpremie (ONBV) voor 1 ha van het Nederlandse bos volgens de verschillende bosstatistieken. Bron: Wijdeven & Schelhaas ongepubliceerde gegevens.

Wat kan de beheerder doen?

- Zoek de plaatselijke brandweer op, breng met elkaar de risico's in beeld en zoek naar oplossingen
- Heb oog voor de afmetingen van een brandweertoevoersysteem en zorg voor goede toegankelijkheid
- Breng de aanwezigheid van bluswater in beeld
- Onderhoud contacten met agrariërs ten behoeve van bluswater
- Combineer waar mogelijk maatregelen voor natuur - zoals vlinderzones, mantelvegetaties en dergelijke - met maatregelen voor brandpreventie
- Bedenk dat een raster van brandsingels van minimaal 50 meter breed of open randen eventuele brand kan stoppen
- Bedenk dat een rand langs wegen en paden vrijhouden van tak- en tophout weinig geld hoeft te kosten als het in de uitvoeringsinstructie voor een dunning wordt meegenomen

Tak- en tophout ver van de paden en wegen houden

Foto: Bea Claessens

hectare - in Brabant bij Eindhoven in de brand ging. Het gaat mij te ver om 25 meter aan weerszijden van openbare wegen te schonen, maar 3 meter schoonhouden zou het risico op het ontstaan van brand beslist verkleinen." Van de Waart vindt het jammer dat de Bosbrandverordening werd ingetrokken: "Er ging toch ook een preventieve werking van uit en dat missen we nu." Overigens hanteert de OBV bij het afsluiten van een bosbrandverzekering nog steeds dezelfde eisen voor toegankelijkheid. "Als de bereikbaarheid voor de brandweer niet afdoende is, dan verzeker ik niet. Tweederde van de particuliere bouseigenaren is bij de OBZ verzekerd. De terreinbeherende organisaties zijn minder vertegenwoordigd. Dat heeft ook alles met de doelstellingen van zo'n organisatie te maken. Ecologisch gezien kan een kleine brand heel interessante situaties opleveren. De vraag is alleen hoe je de brand klein houdt. Neem bijvoorbeeld Nationaal Park Veluwezoom. Als aan de Koningsweg bij Arnhem brand uitbreekt, dan kan de brandweer alleen maar vanuit Eerbeek het terrein bereiken. Dan gaat een heel groot stuk in de as, dat zou ik zonde vinden."

Risicokaart

Daar is **George Borgman**, voormalig beheerder van de gemeentebossen van Arnhem, tegenwoordig zelfstandig adviseur onder de naam **Borgman Advies**, het van harte mee eens. "Nergens in Nederland kan vuur straffeloos zijn gang gaan. Overall spelen ook altijd economische en maatschappelijke belangen. En let wel, recreanten zijn te gast in onze terreinen, die moeten niet onbedoeld in de ellende komen."

Borgman kan zich de brand op de Koningsheide nog goed herinneren. "Die dreigde echt uit de hand te lopen. Er waren al mensen geëvacueerd, de brand kwam gevaarlijk dicht in de buurt van een munitieopslagplaats. Het kwam uiteindelijk goed omdat de wind plotsklaps draaide." Borgman werd korte tijd later beheerder van de Arnhemse bossen en zocht van begin af aan het contact met de brandweer. Hij vindt het belangrijk dat brandweer en beheerders elkaars expertise benutten, maar wel ieder vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid. "De brandweer moet zorgen dat ze goed inzicht heeft in het terrein, de infrastructuur, militaire objecten, bijzondere historische elementen en bluswatervoorzieningen. Verder moet de brandweer zorgen dat ze haar materieel goed op orde heeft." Borgman werkte mee aan het opstellen van een natuurbrandrisicokaart voor Veluwe. Zo'n kaart geeft een kansberekening voor onbeheersbare brand op basis van vegetatietypen, bossamenstelling en objecten zoals tankstations, munitiedepots en bewoning. Borgman ziet vooral problemen bij de brandweer. "Er is een tekort aan het juiste materieel omdat gemeenten vooral investeren in multifunctionele apparatuur, brandweerauto's voor de urbane omgeving." Om 25 meter langs wegen en paden geforceerd takvrij te houden vindt Borgman onzin. Laat beheerders vooral zorgen dat de brandweer er door kan en gidsen naar bluswater.

We gaan niet anders beheren

Jaap Kuper, beheerder van **Kroondomein Het Loo**, is inmiddels ervaringsdeskundige. "We waren in principe goed voorbereid op een mogelijke brand. In ons beheer hebben we een

grofmazig net van loofhoutsingels en kale stroken. Door die nat te houden kun je brand stoppen. Zover kwam het echter niet omdat de brand de andere kant op ging, van ons terrein af.

Achteraf zie je altijd zaken die beter hadden gekund. Zo had de brandweer onze terreinkennis beter kunnen benutten. Verder was het beter geweest als er versneld extra wagens waren ingezet. De Chinook, de blushelikopter, kwam pas om 5 uur 's middags, terwijl de brand vanaf half 2 al aan de gang was. Maar ja, voor zo'n Chinook moet de gemeente wel 55.000 euro betalen en dat wordt niet door de verzekering gedekt.

We gaan niet anders beheren. Het vrijhouden langs wegen en paden van tak- en tophout vind ik niet realistisch, het brengt onevenredig hoge kosten met zich mee. We hebben na de brand wel hier en daar wat opgesnoeid voor de toegankelijkheid, maar meer hoeven we niet te doen. We hebben het goed op orde.”

Samen werken

Op de Veluwe hebben brandweer en beheerders elkaar inmiddels gevonden in de interregionale werkgroep natuurbrandbestrijding Veluwemassief. **Jan Slakhorst, plaatsvervangend directeur brandweer van de regio Midden-Gelderland**, is het niet eens met de kritiek van Borgman. “Ik vind dat de brandweer haar zaken goed op orde heeft. We hebben natuurlijk ook maar een beperkt budget dus we moeten keuzes maken. Dat doen we met behulp van de risicokaart. We zetten onze energie in waar het het hardst nodig is. Ik vind het logisch dat gemeenten investeren in combinatievoertuigen. Gemeenten waken immers over bebouwde kom en over de natuur. Er zijn

voldoende specifieke voertuigen voor natuur, die verhouding is ongeveer 50-50. Vergeet niet dat we ook goede afspraken hebben met agrariërs en loonwerkers. De contacten stammen al vanuit de jaren 80, de harde kern van toen is er nog steeds bij. We kunnen met speciale opzetstukken giertanks koppelen met onze reservoirs. In een giertank kan 10.000 liter. We houden jaarlijkse oefeningen met deze mannen, we roepen ze bij alarm op en we zetten ze gecoördineerd in.”

De cijfers van Alterra over het aantal branden kloppen volgens Slakhorst niet. “Alterra heeft alleen naar oude cijfers gekeken. Vanaf 1996 houdt de brandweer de statistieken bij en toegegeven, de brandweer is niet zo goed in het bijhouden van die statistieken. Maar als je vanaf de jaren 90 kijkt hebben we flink wat branden achter de rug.” Slakhorst wil al helemaal niet discussiëren over de 25 meter takvrije zones. “Wij maken ons zorgen en we willen die zorg kenbaar maken bij beheerders. Nee, dat gaat niet over dikke dode bomen die in het bos achterblijven, het duurt een hele tijd voordat die branden. Het gaat vooral om het dunnere hout dat overal ligt. Het grootste risico is langs de paden, daar droogt het materiaal het snelst. Bovendien ligt het hier voor kwaadwillenden voor het oprapen. Vandaar die vraag om zones langs wegen en paden te schonen. Mensen denken altijd dat het zo'n vaart niet zal lopen. Maar wij zitten aan de andere kant. We worden dagelijks geconfronteerd met zaken waarvan men dacht dat het niet zou gebeuren en het gebeurt dus wel. Dat het jaren goed is gegaan wil niet zeggen dat het het komende jaar niet mis kan gaan. Ook door het veranderende klimaat met extreme zomers wordt het risico groter. Dus beheerders, denk alstublieft met ons mee!” ♦

foto Geerjan Rensink, Brandweer Beemte